

KOMMENTIT TUKHOLMAN NYKYRAKENTAMISTA ESITELEVÄN NÄYTTELYN VIERASKIRJASSA

Kallion–Alppilan seudun kestävä kehityksen asukasfoorumi järjesti keväällä 2000 tutustumisretken Tukholman kantakaupungin vuosina 1980–2000 rakennetuille asuinalueille. Matkalla otetuista valokuvista koostettiin näyttely, joka kiersi Helsinkiä vuosina 2000–2001 seitsemässä eri kohteessa. Näyttely nimellä oli aluksi “Tukholman uudisrakentamisen helmiä”, mutta se muutettiin myöhemmin iskevämpään muotoon “Betoni on out!”.

Näyttelyn esittelytekstissä luki seuraavaa: *“Näyttelyn tarkoituksena on paitsi esitellä vaihtoehto Suomessa vallinneelle kovan linjan arkkitehtuurille myös herätellä julkista keskustelua kaupunkiympäristön arvoista. Tarvittaisiinko nykyistä humanimpaa otetta?”*

Esittelytekstin tarkoituksena oli herättää julkista keskustelua, jota ei koskaan syntynyt. Sen sijaan 147 näyttelyn katsonutta kirjoitti näyttelyn vieraskirjaan oma-aloitteisen kommentin. Näyttelyn vieraskirjaan kertyi kaiken kaikkiaan 2065 nimeä. (Näyttelyä mainostettiin ilmoittelemalla siitä lehtien näyttely-palstoilla sekä julkisten tilojen ilmoitustauluihin ja kahviloiden eteisiin kiinnitetyillä julisteilla. Lisäksi näyttelystä kirjoitettiin kahdeksassa sanoma- ja aikakauslehdessä.)

Näyttelyyn tutustuneiden kommentointiaktiivisuus vaihteli Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston 11 prosentista Kivikon asukastalon 1,5 prosenttiin. (Prosentiosuudet laskettu prosentteina vieraskirjaan kirjoitetuista nimistä.) Aktiivisimmat asukaskommentaattorit löytyivät Töölön ja Rikhardinkadun kirjastojen käyttäjistä, joiden vieraskirjaan nimensä kirjoittaneista 9–8 % myös kommentoi näyttelyä tai sen esittelemää rakentamista. Itäkeskuksen kirjaston aulan (Stoa) kommentointiprosentti (7 %) oli myös suuri ottaen huomioon, että näyttely keskittyi vielä tuossa vaiheessa yksinomaan kantakaupunkirakentamiseen. Monissa Stoassa kirjoitetuissa kommentteissa todettiinkin, että näyttelyn esittelemä arkkitehtuuri sopisi erinomaisesti myös lähiöihin. Alla on esitetty yhteenveto eri näyttelypaikoista.

Näyttelyn paikka ja pituus	Nimien määrä vieraskirjassa	Kommentointiaktiivisuus
Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto (2 viikkoa)	27	11 %
Töölön kirjasto (4 viikkoa)	605	9 %
Rikhardinkadun kirjasto (1 kuukausi)	236	8 %
Kumpulan kylätila (n. 3 viikkoa)	28	7 %
Itäkeskuksen kirjaston eli Kulttuurikeskus Stoan aula (1,5 kuukautta)	540	7 %
Kallion kirjasto (2,5 viikkoa)	567	6 %
Kivikon asukastalo (2 kuukautta)	62	1,5 %

Koska Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston näyttelytilassa kirjoitetut kommentit poikkesivat kokonaisuutena muissa näyttelypaikoissa kirjoitetuista kommentteista, niitä analysoidaan omana ryhmänään luvussa B.

A. Kirjastoissa ja asukastiloissa kirjoitetut näyttelyn aiheeseen liittyvät kommentit (N=115)

Kommenteista 26 kpl jätettiin analyysin ulkopuolelle, koska niissä ei otettu kantaa itse näyttelyyn tai näyttelyssä esiteltyyn arkkitehtuuriin, esim. *“Hienoja kuvia!”* tai: *“Kuviin olisi ollut hyvä liittää rakennusvuosi”*. Lisäksi 6 kommenttia oli sellaisia, ettei niiden sanoma auennut yksiselitteisesti, esim. *“Tukholmassa osataan myös tehdä kaupunkikulttuuria!”* Lopuista kommenteista vain 3,5 prosentissa suhtauduttiin kriittisesti näyttelyn esittelemään tukholmalaisarkkitehtuuriin. Koska kritiikkiä esitettiin niin vähän, luettelaa seuraavaksi kaikki kriittisesti suhtautuvat kommentit (N=4): *”Onpas steriiliä. Paluu luontoon! (Olisi siis vaihtoehto.)”*; *“Nämäkö helmiä?”*; *“Ihan viehättävää, mutta ei aina tarvitse ottaa mallia vanhasta, jotta saadaan tyylikästä ja kestävästä aikaiseksi;”* *“Osa upeita, osa vähemmän onnistuneita.”*

Kommenttien ylivoimainen enemmistö (96,5 % eli 111 kpl) puolsi näyttelyä ja sen esittelemää *“Tukholman tyyliä”*. Monissa kommenteissa suorastaan ylistettiin näyttelyssä esiteltyä arkkitehtuuria, esim. *“Kerrankin kaunista uusrakentamista!”* Kiittävässä kommenteissa toivottiin usein, että suomalaisessakin rakentamisessa tapahtuisi selvä käänne, esim. *”Toivottavasti meilläkin aletaan rakentaa tähän tyyliin!”* tai: *“Sama pakolliseksi Helsingissä!”*.

Kommenteissa otettiin usein myös kantaa perinteisen rakennustavan puolesta *“On ilo nähdä että Tukholmassa on alettu rakentamaan taas ‘vanhaan malliin’ joka on ilo silmälle.”* tai: *“Miksi ei jatkettu inhimillistä asuinalueitten rakentamista?”*.

Monissa kommenteissa kritisoitiin rajustikin suomalaista nykyrakentamista, esim. *“On se kumma kun ei osata (haluta, viitsit?) Suomeen rakentaa taloja, joissa ihmiset viihtyisivät.”* tai: *“Helsinki on rakennettu tahallaan rumaksi!”*.

Vaikka näyttely keskittyi etupäässä kantakaupunkirakentamiseen, useissa kommenteissa kritisoitiin myös Helsingin uusia lähiöitä, esim. *“Uudet lähiöt ovat täällä pääasiassa kammottavia.”* Spontaanisti huonoina esimerkkeinä mainitut Helsingin asuinalueet olivat: Ruoholahti (3 mainintaa), Pikku Huopalahti (2 mainintaa), Viikki ja uusi Vuosaari (kummallakin 1 maininta).

Viimeisessä näyttelypaikassa (Rikhardinkadun kirjasto) näyttelyyn oli liitetty vertailukohdaksi Krister Sanmarkin valokuvia Helsingin Vuosaaren viime vuosien uudisrakentamisesta. Vaikka näyttelyn esittelyteksteissä otettiin selvästi kantaa tukholmalaisen arkkitehtuurin puolesta ja Vuosaareissa edelleen jatkuvaa teollista rationalismia vastaan, ei yksikään näyttelyn nähneistä ryhtynyt puolustelemaan Vuosaaren uutta arkkitehtuuria. Sitä vastoin neljässä Rikhardinkadun kirjastossa kirjoitetussa kommentissa kritisoitiin nimenomaan Helsingin uutta lähiörakentamista.

Kommenteissa yleisimmin esiintyneet semanttiset käsiteparit on lueteltu alla. (Käsiteparin ensimmäisellä käsitteellä viitattiin Tukholman nykyrakentamiseen, toisella taas Helsingin vastaavaan.)

- kaunis – ruma (14 kommentoijaa)
- inhimillinen/ihmisläheinen/viihtyisä/kodikas/mukava – hengetön/kylmänkolkko (13 kommentoijaa)
- hieno/upea/loistava – kammottava/kauhistuttava (6 kommentoijaa)
- rauhallinen/harmoninen/henkinen – repivä (5 kommentoijaa).

B. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston näyttelytilassa kirjoitetut kommentit (N=3)

Kaupunkisuunnitteluviraston näyttelytilassa ei kirjoitettu yhtään kommenttia, jonka voisi tulkita yksiselitteisen selkeäksi positiiviseksi kannanotoksi "Tukholman tyylin" puolesta.

Yksi kommentoija kritisoi osaa näyttelyn esittelemästä tukholmalaisesta arkkitehtuurista: *"Osa kuvista kamalia taloja"*.

Toisessa kommentissa sekä kiiteltiin että kritisoitiin esiteltyä arkkitehtuuria: *"Uuskivakin pitää tehdä suhteiltaan kauniiksi. Osa kuvien taloista todella hienoja, osassa on toivomisen varaa. (Esim. talot joissa julkisivuissa "1989" ja "1989" voisi jättää historiaan, mutta keskimmäiset esimerkit ovat upeita.)"*

Kolmannen kommentin voisi tulkita osoittavan vähintäänkin kiinnostusta näyttelyn aiheesta kohtaan: *"Niin, mistä ne erot johtuvat? (Jääkö tämä näyttelyn 'puheenvuoro' tähän, vai seuraako jatkoa?)"*

Verrattaessa Helsingin asukkaiden ja päättäjien näyttelyvieraskirjaan oma-aloitteisesti kirjoittamien kommenttien sisältöä ja sävyä, voidaan yhteenvetona todeta seuraavaa: Vaikuttaisi siltä, että Helsingin asukkaat ovat päättäjiä innostuneempia perinteisen arkkitehtuurin puolestapuhujia. On kuitenkin pidettävä mielessä, että Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastossa kirjoitettujen kommenttien lukumäärä on niin pieni, ettei niistä voida tehdä varmoja tilastollisia johtopäätöksiä.

Vieraskirjakommentteja arvioitaessa on tietenkin myös pidettävä mielessä, että on kohteliaampaa kirjata näyttelyvieraskirjaan kehuja kuin moitteita. Tämän vuoksi yllä esiteltyä analyysiä ei pidä tulkita siten, että 97 % helsinkiläisistä kannattaisi paluuta perinteiseen arkkitehtuuriin. On kuitenkin todennäköistä, että kaupunkilaisten suuri enemmistö toivottaisi Tukholman mallisen rakentamisen tervetulleeksi Helsinkiin. Suomessa on myös tehty viimeisen kymmenen vuoden aikana monia asukasviihtyvyyystutkimuksia, jotka kaikki puoltavat tällaista tulkintaa.